

Лисюк А.М., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Грабовська Г.М., к.ю.н., доцент

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ-СИРИТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В усіх країнах світу особлива увага приділяється дітям-сиротам, які залишилися без батьківського піклування. Особливої актуальності дане питання набуло з початку російської війни в Україні, коли гарантувати захист прав і свобод дітей складно, але необхідно докладати максимум зусиль для їх безпеки.

У ст. 1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сирит та дітей, позбавлених батьківського піклування» зазначено, що дитиною-сиротою вважається дитина, в якій померли або загинули батьки. Статус дитини сироти є відповідним її становищем, яке їй надає право на повне державне забезпечення і отримання певних пільг. Це підтверджується комплектом документів, які засвідчують дані обставини [1].

Що стосується воєнного стану, то варто зазначити, що в частині 2 статті 3 Конвенції про права дитини держави-учасниці зобов'язуються забезпечити надійний захист та піклування, який необхідний для нормального функціонування та благополуччя дитини [2].

Важливим є те, що дітям-сиротам гарантують реалізацію прав та забезпечення свобод не тільки законодавства України, а також міжнародні нормативно-правові акти. Зокрема до них належить Конвенція про права дитини.

У частині 1 статті 2 даної Конвенції зазначається, що Держави-учасниці поважають і забезпечують всі права кожній дитині, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин [2].

В період воєнного стану розповсюджене таке явище, як виїзд за межі України. В умовах даної ситуації була прийнята постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України». Це було здійснення задля забезпечення і реалізації прав громадян України, зокрема дітей сиріт щодо безпечного та гарантованого права виїзду з держави.

Пункт 2-3 даної постанови зазначає, що виїзд за межі України дітей-сиріт, які не досягли 18-річного віку здійснюється у супроводі законного представника або іншої уповноваженої особи. При цьому у дитини повинен бути документи, що містять відомості про особу (зокрема це може бути паспорт громадянина України, свідоцтво про народження); наказ директора закладу, де перебували діти; письмове погодження з підписом голови обласної військової адміністрації, погоджене з Національною службою про дозвіл виїзду, а також потрібне запрошення установ, які будуть гарантувати перебування там дітей-сиріт [3].

Наступними умовами, по прибутті дитини до країни, є обов'язкове звернення до консульської установи, для постановки сиріт на тимчасовий консульський облік. Консульська установа протягом одного робочого дня зобов'язана через МЗС поінформувати Мінсоцполітики та Нацсоцслужбу про взяття дітей на консульській облік. Для виїзду дітей за межі України можуть бути сформовані групи дітей із супроводжуючими особами з розрахунку один супроводжуючий не більш як на 15 дітей/один супроводжуючий не більш як на чотири дитини з інвалідністю [3].

Конвенція про права дитини гарантує статтею 22 надання дитині статусу біженця та забезпечити належний захист та гуманітарне забезпечення.

В умовах російського вторгнення на територію України, спостерігається таке явище, як незаконна вимушена депортація дітей, зокрема переважно дітей-сиріт на територію Російської Федерації. Міжнародний документ, а саме Конвенція про права дитини гарантує частиною 1 статтею 11 вжиття заходів державами-учасницями для боротьби з незаконним переміщенням і неповерненням дітей із-за кордону [2].

Також потрібно відзначити співпрацю міжнародної організації а саме ЮНІСЕФ (ООН) з Україною. Дитячий фонд спільно з Офісом президента та Міністерством соціальної політики запустили загальнонаціональну інформаційну кампанію "Дитина не сама: інструкція з турботи". Метою даної кампанії є привернення уваги до порушення прав дітей під час війни. А саме мова йде про права дітей, які залишилися в результаті війни, які залишилися в результаті війни без піклування батьків і потребують турботи та тимчасового дому.

Ця ініціатива сприятиме популяризації раніше створеного за сприяння ОП чат-бота «Дитина не сама» в Telegram (@dytyna_ne_sama_bot), що дозволяє українським сім'ям та іноземним організаціям подати заяву до служб у справах дітей про готовність тимчасово влаштувати неповнолітніх [4].

Ряд країн працює над ефективним механізмом забезпечення охороною дітей-сиріт та регулюванням їх розвитку.

Наприклад, країна Великобританія, в якій дуже часто зустрічається таке явище як «фостерна сім'я». Фостерна сім'я – це така тимчасова прийомна сім'я, яка відрізняється від опікунської тим, що вона складається з ряду спеціалістів: психологів, педагогів, соціальних працівників, в якій дитина зможе перебувати до того моменту коли визначиться її подальша доля [5].

Отже, із вище викладеного можна зробити такі висновки, що правовий статус дітей-сиріт в умовах воєнного стану забезпечується різними нормативно-правовими актами, від вітчизняних до міжнародних. Зокрема, створення правової бази під час російсько-української війни, дає можливість заперечувати ігнорування владою дітей даної категорії. Це гарантує високоякісне забезпечення та збереження прав дітей-сиріт.

Література

1. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 6, ст.147.

2. Конвенція про права дитини: 20 листопада 1989 року: Конвенцію ратифіковано Постановою ВР № 789-ХІІ від 27.02.1991 р.

3. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57 Київ.

4. Дитина не сама: «Інструкція з турботи». URL: <https://dity.msp.gov.ua/about> (дата звернення: 08.11.2022 р.).

5. Романовська О. О. Теоретичні основи поняття «фостерна сім'я» у Великобританії: Соціалізація особистості . Романовська О. О. Збірник наукових праць. – К.: «Логос». НПУ імені М. П. Драгоманова, 2000 р.